

HISTORIEN OM EL INDE- PENDIENTE

– Argentina og Latinamerikas første kooperative avis

Af Lukas Bo Lützer

Gennem avisen El Independientes historie belyser forfatteren modsætningerne mellem venstre- og højrefløjen i Argentina og de måder som landets nyere historie erindres på.

Den 24. marts er det 30 år siden de argentinske væbnede styrker tog magten og gennemførte den mest brutale repressions- og udryddelsespolitik mod venstrefløjen i landets historie. Mange tusinde blev fængslet, tortureret, landsforvist, eller “forsvundet” under militærregimet 1976-83.

Denne artikel handler om den riojanske¹ avis *El Independiente*, der i april 1971 blev omdannet til det første aviskooperativ i Latinamerika.² Ved militærkuppet den 24. marts 1976 blev en række af aviskooperativets medlemmer forfulgt, fængslet og tvunget i eksil – heriblandt avisens grundlæggere og tidligere ejere. Efter militærregimets ophør nægtede kooperativets tilbageværende medlemmer i 1983 at lade grundlæggerne vende tilbage, og fratog dem dermed alle deres rettigheder som medlemmer (job, andel i kooperativets formue osv.). De videreførte dermed den eksklusion, militæret havde implementeret under militærregimet, hvorfor der opstod en konflikt mellem de tilbageværende medlemmer og grundlæggerne, en konflikt der stadig er uløst.

Efter militærregimet i årene 1976-83 var der tre “skematiske fortællingsskabeloner”, det argentinske samfund erindrede begivenhederne ud fra: 1. *højrefløjens* der mente militærets bødler var “helte”, fordi de havde nedkæmpet “den subversive terrorisme”, 2. *centrum-højrefløjens* som mente, at militærregimets ofre og bødler havde lige stort ansvar for fortidens forbrydelser, og at det bedste det postdiktatoriale samfund kunne gøre var at se fremad og glemme fortiden og 3. *menneske-retsbevægelsen- og venstrefløjens* som mente, at militærregimets udryddelsespolitik havde til formål at bekæmpe personer, militæret mente udgjorde en trussel mod oligarkiets interesser, hvorfor repressionen især gik ud over venstrefløjen og fagforeningerne (Jelin 1994).

Artiklens problemfelter

Artiklen belyser to felter: 1. den historisk-kulturelle kontekst for *El Independientes* historie

fra grundlæggelsen i 1959 frem til årene efter militærregimets ophør i december 1983, og 2. avisens *grundlæggere* og aviskooperativets *nuværende* medlemmers erindring af denne historie i nutiden. Gennem belysningen af de to felter, vil artiklen bl.a. vise, hvilke skematiske fortællingsskabeloner de to parter trækker på, når de erindrer historien om *El Independiente*.

Historisk kontekst

I det historiske afsnit vil artiklen gennemgå to etaper i Argentinas historie: a) fra Peróns valgsejr i 1946 frem til slutningen på Argentinas sidste militærregime i december 1983 og b) fra militærregimets ophør i december 1983 frem til i dag.

1946-1983

Perioden fra 1946 frem til slutningen på Argentinas sidste militærregime i december 1983 viser en konstant konflikt mellem tre grupper i det argentinske samfund: 1. *En højrefløj med rødder i et magtfuldt oligarki* der med militæret som redskab viste sig i stand til langt op i det 20. århundrede at gøre alt for at undertrykke en populistisk nationalistisk bevægelse med rødder i peronismen og fagbevægelsen for at forsvare oligarkiets økonomiske interesser, 2. *Et "demokratisk" radikalt parti* der anså sig selv som modsætning til såvel oligarkiet som peronismen (dog med forbehold for Unión Civica Radical Intransigente (UCRI), der ikke i samme grad anså peronismen som sin modsætning) og 3. *Peronismen* der har sin base i den argentinske arbejderklasse.

Peronismen

I 1940 var arbejderklassen i de større byer blevet større og stærkere. Industrien rettet mod et stadig større hjemmemarked havde fået en vigtig betydning i en økonomi, der før havde været domineret af landbrugseksport. Ni ud af ti arbejdere kunne læse og skrive. I

modsatning til få årtier tidligere var flertallet af arbejderklassen nu argentinske statsborgere, og den øgede mobilitet havde medvirket til, at mange søgte fra landet ind til byerne, hvorfor arbejderklassen voksede. Der var dermed opstået en stærk urban arbejderklasse, som det var uholdbart på længere sigt at ekskludere fra den politiske arena (Skidmore og Smith 2005).

Perón vandt præsidentvalget i 1946 med 54 % af stemmerne. Peróns basis var industrierne, arbejderklassen og militæret. Ekskluderingen af Peróns politik var især det før så magtfulde landbrugsoligarki, der bl.a. blev tvunget til at sælge deres varer til langt under verdensmarkedsprisen for at sikre arbejderne i byerne billige fødevarer (Skidmore og Smith 2005). Perón havde dermed skaffet sig nogle særdeles indflydelsesrige og magtfulde fjender. Heller ikke den "demokratisksindede" middelklasse (det radikale parti) brød sig om den nye leder, hans populisme, autoritære fremfærd og angivelige sympati for fascistiske og nazistiske regimer i Europa (Nouzeilles et al 2002, 272).

Efter at være blevet genvalgt med to tredjedele af stemmerne i 1952, blev generalen i 1955 sat overfor et ultimatum af antiperonistiske officerer i de væbnede styrker: enten trak han sig frivilligt tilbage, eller også ville der udbryde borgerkrig. Perón valgte det første, forlod Argentina, og vendte først tilbage fra sit eksil i 1973 (Crassweller 1988, Skidmore og Smith 2005).

Aramburos antiperonistiske militærregime (1955-58)

Det militærregime, der fulgte efter Perón, havde to etaper. 1. *en moderat periode* umiddelbart efter magtovertagelsen, der søgte at undgå at volden eskalerede mellem de peronistiske og de antiperonistiske grupper og 2. *en repressiv periode*, anført af den indædte antiperonistiske general Aramburo, der troede at man i løbet af kort tid kunne udrydde peronismen for altid (Skidmore og Smith 2005, 90). General Aramburo slog hårdt ned på et op-

El Independientes grundlæggere fotograferet i 1971. Fra venstre Alipio Eduardo Paoletti (direktør 1960-1976) Lillian Santochi de Paoletti, Mario Paoletti (underdirektør 1960-1976), Ricardo Mercado Luna (den ene af de 4 medejere af avisen ved kooperativeseringen i 1971), Guillermo Alfieri (chefredaktør indtil 1976) og Betty Alfieri.

rørsforsøg, og henrettede 40 pro-peronistiske officerer. Selvom også det peronistiske styre havde slået hårdt ned på sine modstandere, var Aramburos voldelige magtanvendelse overfor sine politiske modstandere alligevel uden sidestykke i forhold til undertrykkelsen under Perón (ibid.).

De radikale regeringer (1958-66)

I 1958 blev der udskrevet præsidentvalg. Militæret havde forbudt Peronistpartiet og det radikale parti blev delt i to fraktioner i 1956: 1. en antiperonistisk fløj under Ricardo Balbín og 2. en peronistvenlig fløj under ledelse af Arturo Frondizi (Crassweller 1988, Romero 2002, Skidmore og Smith 2005). Frondizi og UCRI (*Unión Cívica Radical Intransigente*) vandt præsidentvalget med mange peroniststemmer (Skidmore og Smith 2005).

I samme periode radikaliseredes de militante grupper på den peronistiske venstrefløj. I

1959 opstod den første rurale guerillabevægelse "Uturuncos", bestående af 20 partisaner, der kæmpede i en gruppe de kaldte "Den peronistiske befrielsesbevægelse" ("*Movimiento Peronista de Liberación*") (Baschetti 1995, 25). Derefter opstod en række små guerillagrupper af peronistisk oprindelse, der i løbet af 60erne besatte militærbelægninger og boliger, røvede banker osv. (ibid. 25-29).

Præsidentvalget i 1962 blev vundet af Peronistpartiet (som var blevet legaliseret i mellemtiden). Militæret tvang Frondizi til at annullere valget, og fjernede ham kort tid efter fra magten (Skidmore og Smith 2005, Romero 2002).

Der blev afholdt nyvalg i 1963, hvor militæret atter havde forbudt peronistpartiet. Denne gang vandt Balbínfløjen i det radikale parti, og fløjens præsidentkandidat Illia blev indsat som præsident. Han valgte ligesom forgængereren at legalisere peronistpartiet, som derefter blev det største parti ved kongresval-

get i 1965. Illia blev fjernet af de væbnede styrker i juni 1966 (Skidmore og Smith 2005).

Onganías militærdiktatur (1966-71)

Onganías militærregime i årene 1966-71 var det mest repressive styre efter 1943. Han lukkede kongressen, forfulgte studenterne på universiteterne, og forsøgte i det hele taget at kontrollere og censurere diskursen i det civile samfund for at implementere en bureaukratisk-autoritær stat, som på den ene side sikrede oligarkiets økonomiske interesser og på den anden side undertrykte enhver opposition, der udgjorde en trussel mod stabiliteten (Skidmore og Smith 2005, Rouquié 1978, Romero 2002).

De første år under Onganías styre var undertrykkelsen effektiv, men i slutningen kom der en modreaktion så voldsom, at generalen måtte trække sig i 1971. Den begivenhed der for alvor symboliserede modreaktionen var *el cordobazo*, som fandt sted i 1969 i landets næststørste by Córdoba, der dengang var centrum for landets automobilindustri. Opstanden i Córdoba fandt sted efter, at regimet året forinden havde mistet kontrollen over landets største fagforening, CGT, der i 1968 blev delt i to fløje: en fløj som samarbejdede med militærregeringen (CGT) og en fløj, der ydede modstand (CGT de los argentinos) (Skidmore og Smith 2005, Rouquié 1978, Ejdesgaard Jeppesen 1992)

Men det var ikke kun den militante del af fagbevægelsen, der udgjorde en trussel mod stabiliteten. I slutningen af Onganías styre opstod to guerillabevægelser, der opererede mere målrettet og med større beslutsomhed, end de mindre organisationer, der havde set dagens lys gennem 60'erne.

Den peronistiske guerillaorganisation *Montoneros* opererede mest i byområderne i og omkring Buenos Aires. I 1970 gennemførte organisationen en likvidering af den antiperonistiske general Aramburo som gengæld for hans henrettelse af en række pro-peronistiske officerer i 1955. Organisationens overordnede mål var at destabilisere militærregimet, såle-

des at Perón kunne vende tilbage til Argentina og blive genindsat som republikkens præsident (Skidmore og Smith 2005, Romero 2002).

Den marxistiske guerillaorganisation *ERP: "Folkets Revolutionære Hær" (Ejército Revolucionario del Pueblo)* opererede derimod i de rurale zoner i den nordvestlige del af landet, og var stærkt inspireret af Fidel Castros revolution på Cuba med en socialistisk magtovertagelse som mål (Baschetti 1995).

Endelig skete der i slutningen af 60'erne en politisering og venstredrejning af dele af den katolske kirke I Latinamerika, efter paven havde opfordret til revolutionære forandringer af samfundet og større lighed til fordel for de fattigste under hans besøg i Medellín, Colombia i maj 1968 (Rojo 2001).

Da La Rioja på samme tidspunkt fik ny biskop, var det den progressive kirkes budskab der prægede den riojanske kirke frem til statskuppet i marts 1976, ikke den konservative katolske kirke der indtil da, tæt forbundet med oligarkiet, havde gennemsyret kirken i den semifeudale rurale provins (Rojo 2001).

Efter Onganías afgang i 1971 blev der indsat en ny militærpræsident, der skulle tillade demokratiske valg i marts 1973. Valget fandt sted efter 7 års militærstyre, og blev en jordskredssejr for peronisterne (Skidmore og Smith 2005).

Perón vender tilbage (1973-76)

Da Perón efter valgsejren vendte tilbage til Argentina i juni 1973, organiserede højrefløjen i partiet en massakre mod partiets venstrefløj, som havde taget opstilling fra Buenos Aires lufthavn ind til byens centrum for at modtage den hjemkomne leder. Nogle venstreperonister blev skudt, andre blev bortført og torteret. Den nyvalgte venstreperonistiske præsident Cámpora trådte kort tid efter tilbage, og der blev afholdt nyvalg i september 1973, hvor Perón blev valgt til præsident, og hans kone blev valgt til vicepræsident (Verbitsky 1986, Paoletti 1986, Skidmore og Smith 2005).

Hun overtog formelt præsidentposten efter

Peróns død 1. juli 1974, men reelt var det Peróns grå eminence, højreperonisten, antikomunisten og stifteren af den antikommunistiske terrororganisation, AAA (Triple A), José López Rega, der havde magten. Den brugte han og resten af højrefløjen i partiet bl.a. til at indlede den såkaldte “kamp mod subversionen” (Ejdesgaard Jeppesen 1992, Paoletti 1986 og Verbitsky 1985 og 1987).

Kampen mod “subversionen” blev uofficielt igangsat samtidig med Triple A’s paramilitære aktiviteter, hvor venstreperonister blev truet og i værste tilfælde likvideret eller “forsvundet”, men blev officielt deklareret gennem dekret 2770 af 6. oktober 1975,³ hvori det står, at præsidenten i samarbejde med de nationale, provinsielle og kommunale myndigheder skulle koordinere de “nødvendige midler” til at bekæmpe “subversionen”.⁴

Det er den dag i dag stadig noget af en gåde, at peronistpartiet på én og samme gang rummede en militant venstrefløj og en fascistisk højrefløj og at begge fløje stadig hævder at repræsentere “den sande peronisme”. En ligeså stor gåde er det, hvorvidt Perón selv var en højreorienteret fascist, der udnyttede venstrefløjen i partiet til at bane vejen til magten, hvorefter han lod partiets højrefløj nedkæmpe venstrefløjen, eller om han derimod selv blev forrådt af partiets højrefløj og hans mangeårige privatsekretær, José López Rega.⁵ Det sidste er svært at forestille sig!

Militærregimet (1976-83)

Den 24. marts 1976 tog militæret magten gennem et statskup. Efter kuppet fortsatte militæret den kamp mod “subversionen”, som højreperonisterne havde indledt i perioden inden, dog i en langt større skala end før.⁶

Flere blade og aviser blev lukket, journalister fængslet, torteret eller myrdet, mens militæret enkelte steder simpelthen valgte at besætte aviserne. Den argentinske journalist, Horacio Verbitsky skriver:

“Fire aviser blev besat, La Opinión i Buenos Aires, La Opinión i Trenque Lauquen, El Indepen-

diente i La Rioja og El Norte i Resistencia. De fire aviser blev fra nu af ledet af militæret, mens de resterende aviser i landet blev produceret under krigslignende tilstande, præget af frygt og selvzensur” (Página/12, 6. marts 2005).

Biskop Enrique Angelelli blev sammen med andre medlemmer af den katolske kirke i La Rioja myrdet, og en række medlemmer af *El Independiente* og fagbevægelsen blev fængslet og torteret (Paoletti 1986, Conadep 1984).

Efter nederlaget til England under Falklandskrigen (Islas Malvinas) og en elendig økonomi, valgte militæret i december 1983 at overgive magten til en civil regering (Skidmore og Smith 2005). Regimets sidste handling var at give sig selv amnesti for de omfattende forbrydelser det havde begået siden marts 1976.⁷

1983-2006

Fra december 1983 frem til 2003 dominerede centrum-højrefløjens skematiske fortællingskabelon det officielle Argentinas diskurs om militærregimets overgreb, mens den officielle diskurs efter 2003 er blevet erstattet af menneskeretsbevægelsens.

Det er ikke svært at forstå, hvorfor menneskeretsbevægelsen og højrefløjen (den del der støtter militærets handlinger i fortiden) tager udgangspunkt i forskellige fortællingskabeloner, men hvordan kan det være, at de første civile regeringer efter militærregimet mente det var bedst at glemme fortiden? Det mener Jelin (1994) der findes en pragmatisk forklaring på. Hun skriver:

“Nye skrøbelige demokratier står overfor store udfordringer, når de skal implementere sandhed og retfærdighed: der er frygt for, hvordan de skyldige...vil reagere, fx gennem nye statskup, eller andre former for voldsanvendelse og modstand” (ibid. 51).

Alfonsín (1983-1989)

Da Alfonsín (1983-1989) blev indsat som

præsident efter militærregimet den 10. december 1983, ophævede han, som én af sine første handlinger, det autoamnesti, militærregimet havde vedtaget umiddelbart inden magtafgivelsen, og Argentina indledte som ét af de første lande i verdenshistorien (foruden Grækenland) et retsopgør mod lederne af et tidligere militærregime (Verbitsky 1987).

Samtidig fremmede han gennem dekret 157 af 13. december 1983 – i folkemunde kaldet *Teorien om de to demoner*⁸ en skelnen mellem militærregimets ofre og krænkerne, der ligger meget tæt på centrum-højrefløjens skematiske fortællingsskabelon. Han etablerede to subjektspositioner: a. de *subversive terrorister* og b. de alt for repressive og til tider kriminelle officerer. I denne definition var der ikke nogen stat som havde det overordnede institutionelle ansvar for overgrebene, eller en krænket part, som var blevet udsat for statsvold – definitionen ekskluderede derimod subjektspositionerne “offer” og “krænker” af den historiske kontekst. Derimod var der et “de” (militærregimets ofre og undertrykkere, der ud fra en individualpsykologisk betragtning havde gjort sig skyldige i hver deres forbrydelser) overfor et “vi” (de uskyldige).

Militæret udgjorde stadigvæk en vigtig magtfaktor i det postdiktatoriale samfund og efter militære opstande i 1986 og 1987, valgte Alfonsín at give efter for det militære pres (Lund 1990). I december 1986 og juni 1987 vedtog han to love.⁹

Den første lov fastsatte en dato, hvorefter man ikke kunne rejse nye sigtelser mod officerer for overtrædelser af menneskerettighederne inden 10. december 1983, hvilket betød at mange krænkerne undgik retsforfølgelse. Den anden lov betød, at officerer under en vis rang skulle fritages for retsforfølgelse. De to love satte reelt en stopper for fortsættelsen af retsopgøret mod menneskeretskrænkerne, hvoraf mange endnu ikke var blevet retsfulgt eller dømt.

I La Rioja betød lovene bl.a., at efterforskningen af mordet på den venstrekatolske biskop Enrique Angelelli blev sat i stå i 1986,¹⁰ samme tidspunkt hvor domstolene undlod at

tage stilling i retssagen mellem Alipio Eduardo Paoletti m.fl. mod *El Independiente Copegraf*.

Carlos Menem (1989-1999)

Menem – der havde været fængslet under militærregimet, og stærkt havde kritiseret Alfonsín og dennes eftergivende politik overfor de væbnede styrker – startede sin præsidentkarriere med at give amnesti til de fængslede officerer, hvormed det begrænsede antal officerer der trods alt var blevet dømt under Alfonsín, blev løsladt.¹¹

Menems politik overfor de væbnede styrker var pragmatisk. På den ene side, skulle de væbnede styrker garanteres, at ethvert opgør efter fortidens forbrydelser var hermetisk lukket (Acuña 1995, 153-202). På den anden side skar han i de væbnede styrkers budget, gav dem nye opgaver, og svækkede derved deres traditionelle magtposition i argentinsk politik (Carlés 2001, 300). Også overfor militærregimets ofre var Menemregeringen pragmatisk. Under hans regering blev der vedtaget en række love, som gav økonomisk kompensation til de der havde været fængslet under militærregimet og til de pårørende til de “forsvundne”.¹²

De La Rúa (1999-2001)

I 1999 overtog De La Rúa præsidentposten. Den konservative De La Rúa havde ingen intentioner om at ændre ved forgængernes eftergivende politik overfor de væbnede styrkers forbrydelser i fortiden. De La Rúa forlod embedet i december 2001 under omfattende sociale protester og et land på falittens rand. Menneskeretsspørgsmålet spillede ikke nogen central rolle under de midlertidige regeringer mellem De La Rúa og Nestor Kirchner.

Nestor Kirchner (2003-2006)

Da Nestor Kirchner (peronistpartiet PJ) blev indsat som præsident i 2003, kom der en radikal ændring i forhold til det officielle Argentinas politik efter militærregimets forbrydelser.

Han har i sin regeringstid formået at ophæve alle de love, der gav straffrihed til de ansvarlige for militærregimets forbrydelser og har dermed brudt med sine forgængeres tilgivelses- og glemselspolitik og bevæget det officielle Argentina bort fra centrum-højrefløjens skematiske fortællingsskabelon over mod menneskeretsbevægelsens. Det vidner dette citat fra Human Rights årsrapport 2004 bl.a. om:

“Under en symbolsk mindehøjtidelighed i forbindelse med otteogtyveårsdagen for militærkuppet den 24. marts 1976, beordrede præsident Kirchner portrætterne af to af militærregimets præsidenter fjernet fra Det Militære Akademi. Kirchner besøgte også ESMA (et af de største hemmelige tortur- og udryddelsescentre under militærregimet 1976-83, min tilføjelse) og underskrev en aftale om at omdanne stedet til et Erindringsmuseum”¹³

Når Kirchner kræver, at billederne af de to militære præsidenter tages ned, og at et af de vigtigste hemmelige torturcentre – ESMA – omdannes til et “erindringsmuseum”, er det ét af en lang række symbolske udtryk for, at han prøvede at gøre menneskeretsbevægelsens skematiske fortællingsskabelon til Argentinas officielle fortælling om militærregimet 1976-83.

Erindringer om *El Independientes* historie

Den argentinske sociolog Elizabeth Jelin (2002) definerer to forskellige slags “erindringer” (memorias): a. “habituelle” erindringer og b. “narrative” erindringer (ibid. 28). En habituel erindring kan fx være en erindring af, hvad vi lavede i går, mens en narrativ erindring er den måde, en befolkning ved hjælp af bl.a. tekster konstruerer fællesskabets fortid (fx militærregimet 1976-83). Udfra Jelin (1994) har vi allerede defineret tre forskellige skematiske fortællingsskabeloner,¹⁴ erindringer om militærregimet 1976-83 kan konstrueres udfra: *højrefløjens*-, *centrum-højre-*

fløjens- og *menneskeretsbevægelsens* (se indledningen).

Derefter definerer Jelin (2002) to forskellige slags “glemsel” (olvido). På den ene side er der den “selektive” glemsel, og på den anden side er der den “politiske” glemsel (ibid. 29). Den selektive glemsel defineres som de udeladelser, enhver repræsentation af fortiden nødvendigvis må foretage, da det er uhensigtsmæssigt og umuligt at erindre *alt* om en fortidig begivenhed. Den politiske glemsel er derimod udtryk for det forhold, at glemsel også kan være “produkt af en vilje – eller politisk dagsorden om at glemme, udført af aktører... med det formål at skjule og destruere spor og beviser for således at umuliggøre en rekonstruktion af erindringer i fremtiden”. Mens målet (eller midlet) for højrefløjens- og centrum-højrefløjens skematiske fortællingsskabelon er “politisk glemsel”, er menneskeretsbevægelsens mål (eller middel) det modsatte, nemlig at bevare og forstærke erindringen om landets repressive fortid.

I dette afsnit skal vi se, hvordan *de nuværende medlemmer* af aviskooperativet og *El Independientes grundlæggere* erindrer avisens historie i perioden fra avisens grundlæggelse i 1959 frem til perioden efter juntastyret (1983) ud fra forskellige skematiske erindringsskabeloner, hvoraf den ene bygger på “politisk glemsel”, mens den anden bygger på det modsatte.

Grundlæggelsen af *El Independiente* i 1959

De nuværende medlemmers erindringer

Ifølge de nuværende medlemmers fremstilling, var det de nuværende medlemmer, der i 1959 grundlagde *El Independiente*.¹⁵ Ved at inkludere sig selv blandt avisens grundlæggere, ophæver de nuværende medlemmer modsætningen mellem “grundlæggerne” og “de nuværende medlemmer”. Det på trods af at ingen af de personer der er medlemmer af kooperativet i dag, var med til at grundlægge avisen i 1959.

Grundlæggernes erindringer

Grundlæggerne har en ganske anden opfattelse. Avisens underdirektør frem til marts 1976, Mario Paoletti har følgende svar til de nuværende medlemmers fremstilling:

“Den er skrevet på en sådan måde, at det fremstår som om, de nuværende kooperativmedlemmer på mirakuløs vis grundlagde avisen i 1959 og at der går en ubrudt linie fra grundlæggelsen i 1959 frem til i dag. Sandheden er... at avisen El Independiente opstår takket være én eneste person, nemlig Alipio Eduardo Paoletti, som var dens leder, jordemoder og direktør gennem 17 år indtil militærkuppet i 1976” (interview med Mario Paoletti juni 2005).

En anden af *El Independientes* grundlæggere, Ricardo Mercado Luna, fortæller,¹⁶ at *El Independiente* opstod i en af de få perioder mellem 1929 og 1983, hvor Argentina var styret af en ikke militær regering, nemlig efter indsættelsen af Frondizis radikale UCRI regering i maj 1958. La Rioja havde siden 1953 haft en avis, som støttede den til hver tid siddende regering. Først grundlagde peronisterne *Gaceta La Riojana*, hvis formål var at udbrede “den peronistiske doktrin”, og efter militærets såkaldte “Frihedsrevolution” i 1955 fortsatte den samme avis under navnet *La Rioja Libre* med det formål at “udbrede revolutionen” og “bekæmpe det peronistiske tyrani”. Paradoksalt nok var det provinsens radikale guvernør, Hermino Torres Brizuela, der i 1959 ønskede en “uafhængig” avis, da han ikke mente, at provinsregeringen længere skulle yde økonomisk støtte til en officiel avis. Derfor samlede han en gruppe personer der ligesom han selv var interesseret i at grundlægge en selvstændig avis i provinsen.

Én af disse personer, var den dengang kun 23 årige Alipio Eduardo Paoletti, journalist, barnebarn af italienske og spanske immigranter, porteño,¹⁷ medlem af UCRI og peronistsympatisør. Luna tilhørte derimod én af provinsens aristokratiske familier, havde altid været medlem af det radikale parti, hvor han tilhørte den mere nationalistiske (og

venstreorienterede) fløj. At La Rioja provinsen fik en selvstændig avis, der gjorde op med tidligere tiders officielle kontrol med medierne, og at det var personer med både radikal og peronistisk baggrund, der sammen grundlagde en avis, hang ifølge Luna (1998) sammen med

Efter indsættelsen som biskop, aflægger Enrique Angelleli (th) et besøg på El Independiente, hvor han møder Alipio Eduardo Paoletti (tv). Foto 1968.

en helt særlig historisk kontekst, nemlig UCRI's valgsejr året forinden og tilnærmelsen mellem de mere progressive og demokratisk sindede dele af radikalismen og peronismen.

Umiddelbart er der en diskrepans mellem Mercado Luna og Mario Paolettis opfattelse

af, hvem der fik avisprojektet op at stå: La Ríojas guvernør, eller avisens første direktør, Alipio Paoletti, men kun umiddelbart: Luna husker ligesom Mario Paoletti den centrale betydning, Alipio Paoletti spillede for avisens grundlæggelse¹⁸

Kooperativiseringen i 1971

De nuværende medlemmers erindringer

I de nuværende medlemmers skabelsesberetning¹⁹ konstrueres der på den ene side en modsætning mellem *en helt almindelig kommerciel virksomhed* og *gamle ejere* overfor *arbejdskooperativ* og *kooperativmedlem*. Det fremgår også, at mens *en helt almindelig kommerciel virksomhed* repræsenterer perioden fra *El Independientes* grundlæggelse i 1959 frem til dannelsen af kooperativet Copegraf i 1971, repræsenterer *arbejdskooperativ* perioden fra 1971 frem til i dag, således at *El Independientes* historie kommer til at fremstå som et før og efter 1971.

De fire betegnelser er ikke værdineutrale. Mens *en helt almindelig kommerciel virksomhed* og *gamle ejere* betegner en virksomhed, hvis fornemste opgave er at tjene penge, en virksomhed hvor nogle få personer ejer produktionsmidlerne, og en virksomhed der oparbejder en merværdi, fordi arbejderne producerer mere end de får i løn, betegner *arbejdskooperativ* og *kooperativmedlem* det modsatte, nemlig en virksomhed, hvor alle arbejderne er medejere, en virksomhed hvor overskuddet deles solidarisk og en virksomhed, hvis formål ikke kun er at tjene penge, men også er af mere idealistisk art (fx at sikre arbejderne ejendomsretten over produktionsmidlerne).

Det er den eneste gang de nuværende medlemmer konstruerer deres egen identitet ved hjælp af modsætninger, nemlig "vi" (kooperativmedlemmer) overfor "de" (de gamle ejere).²⁰

Ved derudover at skrive, at det var kooperativet der "optog" de gamle ejere som medlemmer af kooperativet (og ikke de gamle ejere, der forærede avisen til kooperativet) ekskluderer de nuværende medlemmer samtidig subjekspositionerne "donor" (de tidligere ejere) overfor "modtager" (de nye kooperativmedlemmer).

Ifølge de nuværende medlemmer, er *El Independiente Copegraf* et aviskooperativ, der bortset fra modsætningen mellem de gamle ejere overfor kooperativmedlemmer ikke har

oplevet nogen modsætninger internt gennem de små 50 år, avisen har eksisteret.

Grundlæggernes erindringer

Grundlæggernes ideologiske tilhørsforhold til venstrefløjens kamp havde et helt kontant udtryk, da de i april 1971 besluttede at omdanne *El Independiente* til Latinamerikas første aviskooperativ – *El Independiente Copegraf* – med 72 medlemmer. En af avisens daværende fire medejere – Ricardo Mercado Luna (1998) – erindrer to grunde til, at avisen på daværende tidspunkt blev omdannet til et kooperativ: 1. På den ene side havde avisen åbent tilsluttet sig de sociale krav formuleret af kirkelige græsrodsgrupper med tilknytning til La Riojas biskop, Enrique Angelelli. 2. På den anden side havde avisen åbent erklæret sin modstand mod daværende guvernør Iribarrens liberale erhvervsplan. Med dannelsen af *El Independiente Copegraf* gav de daværende ejere (Alipio Eduardo Paoletti, Mario Paoletti, Guillermo Alfieri og Ricardo Mercado Luna) afkald på deres ejendomsret over avisens kapital, som ifølge Ricardo Mercado Luna var vokset ganske meget, efter de havde overtaget avisen efter Mac Lean:

"De gamle ejeres donation til det nye kooperativ var omfattende. Avisens vigtigste kapital var avisens forankring i den riojanske befolkning, men også dens materielle kapital i form af bygninger, maskiner osv. var stor..." (ibid. 203).

Ud over donationen betød kooperativiseringen i 1971 også, at de tidligere ejere gav afkald på deres suveræne ret til at lede og fordele arbejdet på avisen. Der blev indført medarbejderdemokrati på alle niveauer, hvilket i følge avisens daværende direktør betød følgende:

"Fastlæggelsen af avisens redaktionelle linie blev afgjort af alle kooperativets medlemmer på stormøder og avisens ledelse blev valgt ved hemmelige skriftlige afstemninger. Direktøren og avisens øverste ledelse blev valgt for en periode på 2 år" (Alipio E. Paoletti, cf. Rojo 1991, p 180).

Årene inden militærregimet 1976-83

De nuværende medlemmers erindringer

De nuværende medlemmer nævner ikke noget om perioden mellem dannelsen af kooperativet i 1971 og statskuppet den 24. marts 1976 i deres fremstilling af aviskooperativets historie.

Grundlæggernes erindringer

Det gør grundlæggerne derimod. Luna (1998) husker, at Octavio Ríos, José López Regas forlængede arm i La Riojaproinsen, var en af de personer, som fra 1974 førte an i kampen og hetzen mod især Enrique Angelellis progressive kirke og *El Independientes* direktør, Alipio Eduardo Paoletti. Alipio Eduardo Paoletti erindrer:

“Efter Peróns død i 1974 og Triple A’s opståen, modtog en række medlemmer af aviskooperativet dødstrusler. Samme år blev avisen flere gange tvunget til at lukke efter pres fra peronismens højrefløj” (cf. Rojo 1991, 181).

Den 2. maj 1972 blev den højreorienterede avis *El Sol* grundlagt i La Riojaproinsen. *El Sol* hovedformål var ifølge Luna (1998) at understøtte den heksejagt på venstrefløjen, som på landsplan blev anført af højreperonisten José López Rega. Den 22. marts 1974 offentliggjorde *El Sol* navnene på 200 indbyggere i provinsen, som den hang ud, og anklagede for at være “marxister” og “kommunister” – heriblandt Alipio Eduardo Paoletti og en række andre fremtrædende medlemmer af kooperativet. Få uger senere blev personer med tilknytning til Enrique Angelellis kirke hængt ud på samme måde. Avisens intention var ifølge Luna at skabe frygt og få de udhængte til at tage åbent afstand fra venstrefløjen (efter grundlæggelsen af AAA var det at blive udråbt som venstreorienteret det samme som at blive udråbt som “subversiv” og dermed mål for højreperonismens terror). Derefter gik *El Sol* helt målrettet efter *El Independientes* direktør og den katolske biskop. Alipio Paoletti blev beskyldt for at støtte “den subversive terroris-

me” og biskoppen blev beskyldt for at være ateist! (Luna 1998). Avisens “forbrydelse” bestod bl.a. i, at den sammen med den katolske kirke og fagbevægelsen støttede kampen for kollektivisering af landoligarkiets uproduktive jorde, fattige bønders adgang til naturressurser som vand, overholdelse af minimumslønningerne til tjenestepiger osv. (Luna 1998, Alfieri 2003).

Militærstyret 1976-83

De nuværende medlemmers erindringer

De nuværende medlemmer af kooperativet erindrer i deres fortælling intet om fængslingen af kooperativets grundlæggere m.fl. under militærregimet, eller militærets censur og besættelse af avisen. De skriver godt nok, at avisen “*Måtte overkomme problemer af enhver slags*”,²¹ men det er svært med sikkerhed at vide, hvad de mener med den sætning.

Grundlæggernes erindringer

Det gør grundlæggerne derimod. Luna (1998) erindrer, at militæret på kupdagen den 24. marts 1976 fængslede *El Independientes* vicedirektør Mario Paoletti og chefredaktør Guillermo Alfieri. Alipio Eduardo Paoletti var i Buenos Aires og undgik derfor at blive anholdt, men kunne ikke vende tilbage til La Rioja før efter militærregimet. *El Independientes* underdirektør indtil 1976, Mario Paoletti erindrer om opholdet i fængslet:

“Jeg var fange i forskellige fængsler i mere end fire år indtil 1980, selvom jeg blev frikendt af domstolene i 1977. Jeg blev mishandlet og ydmyget og min familie (hustru og børn) levede under umenneskelige kår. I 1980 blev jeg landsforvist og måtte flygte til Spanien. Jeg vendte først tilbage til Argentina i 1984 (efter militærregimet, min tilføjelse), men måtte flygte igen, da jeg opdagede, at jeg stadigvæk var eftersøgt af militæret” (Mario Paoletti 30. juni 2005).

Guillermo Alfieris erindring ligner til forveksling Marios’:

“Jeg blev fængslet den 24. marts 1976 kl. 18.25 i mit hjem. Jeg blev løsladt den 13. marts 1980, hvorefter jeg jævnlige skulle melde mig hos politiet (“frihed under opsyn”) indtil den 22. december 1980. Inden udgangen af 1976 afviste dommeren anklagerne mod mig som grundløse, men jeg var alligevel i myndighedernes varetægt i min egenskab af TSF (Ter-roristisk subversiv forbryder)” (Guillermo Alfieri 17. august 2005).

Mario og Guillermo erindrer begge, at militærets anklager mod dem var grundløse, at begge på trods heraf var fængslet indtil begyndelsen af 80'erne. Erindringerne fortæller derud over om de sociale konsekvenser, fængslingen havde for dem selv og deres nærmeste familie, men ingen af dem har i dag lyst til at fortælle om den tortur, de blev udsat for i fængslet. Men det gjorde Alipio Eduardo Paoletti under sit eksil i Spanien:

“De fængslede kammerater blev udsat for tortur af enhver art, fordi de skulle fortælle om formodede terroristiske hændelser, de intet havde med at gøre” (cf. Rojo 1991, 182).

I fængslet fik både Mario Paoletti, Guillermo Alfieri og Plutarco Schaller besøg af en repræsentant fra kooperativet. Mario Paoletti erindrer:

“Kort tid efter min arrestation, fik jeg besøg af en af avisens journalister, Américo Torralba, i fængslet. Han mødtes enkeltvis med de fængslede medlemmer af aviskooperativet. Han sagde til mig, at avisen risikerede at måtte lukke, hvilket ville fratage levebrødet fra alle de kammerater, som ikke var blevet fængslet – og at den eneste måde at forhindre at dette ville ske var, at jeg underskrev min udmeldelse af kooperativet. Jeg spurgte hvem han repræsenterede og han svarede “kammeraterne i kooperativet og den militære intervention på avisen”” (Mario Paoletti 30. juni 2005).

Både Mario Paoletti, Guillermo Alfieri og avisens altnuligmand og fotograf Plutarco Schaller skrev i fængslet under på et doku-

ment, hvori der stod, at de ønskede at træde ud af kooperativet med øjeblikkelig virkning. Samtidig forfalskede myndighederne Alipio Eduardo Paolettis underskrift i et dokument, som var identisk med det, de fængslede medlemmer havde underskrevet (Luna 1998).

Da Américo Torralba blev afhørt i retten den 10. marts 1986, fortalte han, hvad der 10 år tidligere havde fået ham til at opsøge de fængslede medlemmer og få dem til at skrive under på en anmodning om at træde ud af kooperativet:

“Militæret udtrykte bekymring for, at de fængslede medlemmer genindtrådte i aviskooperativet og begyndte at lave mere ballade. Derfor opstod ideen om, at de skulle udtræde af kooperativet og holdes på lang afstand efter deres løsladelse. Det var ikke noget vi snakkede åbent om, men det var klart, at de ikke skulle have lov at vende tilbage, når de blev løsladt. Militæret synes det var en interessant ide og de godkendte den.

Kaptajn Cerruti kørte mig hen til fængslet med de allerede udfyldte dokumenter, hvor jeg snakkede med hver enkelt fange. For at få dem til at skrive under, fortalte jeg, at det var et krav fra Pérez Bataglia for at de hurtigere kunne blive løsladt” (Kilde: udskrift af referat fra retsmødet den 10. marts 1986 i retten i La Rioja, gengivet i Luna 1998, 362).

I nogen udstrækning lod myndighederne de tilbageværende medlemmer på *El Independiente* gøre “det beskidte arbejde”, fx da de lod Américo Torralba få de fængslede medlemmer af kooperativet til at træde ud og fremstå som både repræsentant for kooperativet og “militærets intervention på avisen”. Men avisen var på daværende tidspunkt infiltreret af personale fra efterretningstjenesten, som blandede sig meget direkte i kooperativets indre anliggender, som fx da en repræsentant for regimet indlemmede 23 nye medlemmer i kooperativet, der alle var gløddende antikommunister (Luna 1998: 249). Om besættelsen erindrede *El Independientes* direktør indtil marts 1976, Alipio Eduardo Paoletti i 1981 fra sit eksil i Spanien:

La Rioja i 1986. Fra venstre: Luis Eduardo Duhalde (eksileret i Spanien under militærregimet, medstifter af den argentinske menneskeretskomite CADHU sammen med Alipio Paoletti, menneskeretsadvokat og Kirschnerregeringens minister for menneskerettigheder siden 2003), Alipio Paoletti og Marcelo Parrilli (advokat for de ekskluderede medlemmer af aviskooperativet efter 1983).

“Omkring tyve medlemmer blev afskediget og militæret indlemmede en række nye medlemmer for at ødelægge avisens demokratiske struktur og støtte til den folkelige kamp” (cf. Rojo 1991, 182)

Efter statskuppet den 24. marts 1976 var *El Independiente* underlagt streng censur og den 30. maj 1976 trykte *El Independiente* en leder under overskriften “Til de Væbnede Styrker, Provinsregeringen og Offentligheden”. Lederen tager afstand fra alt det, *El Independiente* havde stået for i fortiden og dens ledelse indtil marts 1976. I lederen stod der bl.a.:

“I mange forbandede år var El Independiente under ledelse af personer med en uargentinsk måde at tænke på, og avisen blev brugt til at fremme sådanne ideer. Efter den 24. marts 1976 er der sket en radikal ændring i avisens redaktionelle linie. Fremover er avisen rensset for en-

hver form for marxistisk subversion” (El Independiente 30. maj 1976).

Ud over en ideologisk afstand fra den tidligere ledelse, beskyldte lederen også den tidligere ledelse og de fængslede medlemmer for en række andre forbrydelser, heriblandt økonomiske.

Hvad Luna (1998) og de andre grundlæggere tager afstand fra idag er ikke selve lederen: der er stor forståelse for, at når man kunne risikere fængsel på ubestemt tid, hvis man udtrykte sympati for “subversionen” og “terrorismen” og oven i købet kunne risikere op til ti års fængsel, hvis man kritiserede de væbnede styrker, tog man ikke nogen chancer. Hvad de derimod tager dyb afstand fra er, at *El Independiente* aldrig har taget afstand fra lederen efter militærregimets fald den 10. december 1983.

Guillermo Alfieri erindrer idag de tidligere

kammeraters solidaritet med de fængslede medlemmer af kooperativet:

“Deres første reaktion var, at fortsætte med at udbetale vores løn. Men denne solidaritet ophørte efter meget kort tid. Det skete omtrent på det tidspunkt, hvor avisen trykte en leder, hvor de anklagede os for de samme ting, som militæret anklagede os for. En dag i 1976 fik vi besøg af en udsending fra avisen, Américo Torralba. Han fortalte os, at hvis vi ikke skrev under på vores udtræden af kooperativet, ville der komme flere arrestationer og flere ville miste deres job. Hans medbragte tekster var helt absurde. Fx. stod der, at vi aldrig mere måtte arbejde som journalister. Plutarco Schaller, Mario Paoletti og jeg skrev under, mens man forfalskede Alipio Paolettis underskrift. Disse udmeldelser fastholdt kooperativet som gældende i 1983, da diktaturet faldt og frygten ikke længere kunne bruges som undskyldning. Vi skulle helt klart holdes ude af kooperativet i al fremtid. Tilmed kunne jeg ikke engang få underskrevet en bekræftelse på at jeg havde arbejdet på avisen, så jeg kunne opnå ret til at få udbetalt min pension” (Guillermo Alfieri 17. august 2005).

Perioden efter 1983

De nuværende medlemmers erindringer

De nuværende medlemmer erindrer intet om opgøret mellem de daværende medlemmer af kooperativet, og de medlemmer der blev forfulgt under militærregimet, og som efter militærregimets ophør ønskede at vende tilbage til kooperativet. Derimod gentager de gang på gang de “evige sandheder”, at avisen sætter, og altid har sat begreberne Sandhed og Retfærdighed over alt andet. Dermed siger de og så indirekte, at de stadigvæk betragter udelukkelsen af grundlæggerne m.fl. fra kooperativet som retfærdig.

Grundlæggernes erindringer

Grundlæggerne husker derimod alt hvad der skete efter december 1983. Luna erindrer, at der i månederne inden indsættelsen af den

demokratisk valgte regering i december 1983, altså i de sidste måneder af diktaturet, blev foretaget en afklaring af, hvordan kooperativet skulle forholde sig til de medlemmer, der havde været fængslet og tvunget i eksil under militærregimet, ikke mindst avisens direktør indtil marts 1976, hvis (eller rettere når) de vendte tilbage for at genoptage deres job og medlemskab. Det blev besluttet at opretholde den eksklusion, militæret de facto havde foretaget efter 24. marts 1976.²² I august 1984 vendte Alipio Eduardo Paoletti, Guillermo Alfieri, Plutarco Schaller m.fl. tilbage til La Rioja for at blive genoptaget i kooperativet. Den 5. august 1984 informerede kooperativets notar Alipio Eduardo Paoletti om eksistensen af “El Acta no. 170”. Derefter havde gruppen ifølge Luna (1998, 259) valget mellem enten at mobilisere en folkelig protest imod *El Independiente*, eller gå rettens vej for at vende tilbage som medlemmer af kooperativet og få deres tidligere job tilbage. De valgte den sidste mulighed, hvorefter retssagen mod *El Independiente Copegraf* blev startet. Om retssagens udfald beretter Alipio Eduardo Paolettis enke, Lylian Santochi de Paoletti:

“Domstolene syltede sagen, indtil den blev forældet” (28. juni 2005).

I La Rioja var det indtil langt op i 90'erne – i følge Lylian Santocchi de Paoletti – belagt med tabu at tale om – og udtrykke sympati med de personer på venstrefløj, som først højreperonismen og senere militærregimet forfulgte i 70'erne. Men i slutningen af 90'erne skete der en åbning. I 1997 genudgav Lærernes Fagforening i La Rioja en tekst, som Alipio Eduardo Paoletti skrev i 70'erne.²³ I forbindelse med præsentationen af bogen inviterede Lærernes Fagforening både Ricardo Mercado Luna, Guillermo Alfieri og Alipio Eduardo Paolettis enke til en række arrangementer, hvor de første gang efter militærregimet (1976-83) fortalte om begivenhederne på *El Independiente* før, under – og efter militærregimet (1976-83).

Under arrangementerne udtrykte oplægsholderne og flere af deltagerne glæde over, at

et tabu endelig var brudt, at det igen var tilladt at tale om fortiden. På nogenlunde samme tid udgav *El Independiente* 5. august 1997 et tillæg om Enrique Angelellis kamp for social retfærdighed i 70erne og højrefløjens intimidationer mod biskoppen. Derved kunne avisen fremstille sig selv som et progressivt medium, som stod på Folkets side overfor en hensynsløs og morderisk magtelite. Kort tid efter kontaktede *El Independiente* Lylian Santochi de Paoletti for at få hende til at samarbejde med avisen, om at udarbejde et tillæg, der skulle fremstille historien om Alipio Eduardo Paoletti og hans betydning for den folkelige kamp i La Rioja i 70erne, og derudover afholde en reception, hvor redaktionslokalet ville blive opkaldt efter hendes afdøde mand. Hun afslog begge dele.

Konklusion

I denne artikel har jeg belyst, hvordan *El Independientes* grundlæggere og avis kooperativets nuværende medlemmer erindrer avisens og kooperativets historie i perioden oktober 1959 frem til årene lige efter militærregimets ophør. Det har jeg gjort på baggrund af kilder (erindringer), som for størstedelens vedkommende er produceret i perioden 1998 frem til i dag.

Gennem dem har jeg på den ene side kastet lys over historien om Latinamerikas første kooperative avis – på den anden side kastet lys over grundlæggerne og de nuværende medlemmers erindringer om denne historiske fortid i nutiden. Samtidig har jeg set på sammenhængen mellem *El Independientes* historie og den kulturelle-historiske kontekst i Argentinas nyere historie, den kooperative avis' historie – og erindringen om den har fundet sted i.

Formen og indholdet i de to parter erindringer er forskellig, og dermed også, *hvordan* de erindrer den kooperative avis' historie.

Indholdet i de nuværende medlemmers fremstilling er, at der går en ubrudt linie fra de nuværende medlemmer til de personer, der i 1959 grundlagde *El Independiente*. Derud-

over er de nuværende medlemmers fremstilling (bortset fra avisens grundlæggelse i 1959 og kooperativiseringen i 1971) præget af udeladelser af alle konkrete historiske begivenheder i avisens historie i perioden 1959-86, mens den derimod er rig på "evige sandheder" (fx at avisen altid har forsvaret Sandheden og retfærdigheden og været Uafhængig). Det er med til at understrege den "*sameness over time*", som ifølge Gillis (1994) karakteriserer grupperes identitetsdannelse gennem erindringer. Formen hvormed de nuværende medlemmer fremlægger dette indhold er ophævelse af modsætninger mellem fx grundlægger og nuværende medlem osv.

Indholdet i *grundlæggernes* erindringer fokuserer på de konflikter, der prægede forholdet mellem myndighederne og aviskooperativet indtil statskuppet i marts 1976, undertrykkelsen og forfølgelsen af en række af *El Independientes* medlemmer under militærregimet (1976-83) og konflikten mellem grundlæggerne og de daværende (og nuværende) medlemmer efter militærregimets ophør i december 1983. Formen hvormed grundlæggerne fremlægger dette indhold er modsætninger mellem aviskooperativet og myndighederne, og mellem grundlæggerne og medlemmerne af kooperativet efter 1983.²⁴

De to parter trækker også på hver deres skematiske fortællingsskabeloner, når de erindrer og fremstiller historien.

De nuværende medlemmer trækker på centrum-højrefløjens skematiske fortællingsskabelon, der forsøger at promovere en form for kollektiv glemsel, fordi de måske tror, at man derigennem kan fremme tilgivelse og forsoning.

Grundlæggerne trækker på menneskeretsbevægelsens skematiske fortællingsskabelon, der søger at promovere en form for erindring, hvor der findes ofre, krænker og medløbere, hvor undertrykkelsen fandt sted i en historisk-kulturel kontekst, hvor myndighederne gennem undertrykkelse forsøgte at gennemføre oligarkiet og højrefløjens politik, hvorfor undertrykkelsen især bl.a. gik ud over fagforeringsaktivister og journalister.²⁵

Noter

1. La Rioja provinsen ligger i det nordvestlige Argentina og støder op til Chile. Provinsen er 3 gange større end Danmark og har i dag en befolkning på omkring 300.000 indbyggere.
2. En periode hvor avisen varmt støttede den venstreorienterede del af Fagbevægelsen (CGT de los Argentinos) og den venstrekatolske biskop Enrique Angelellis Kirkes revolutionære kamp.
3. Boletín Oficial, 4 de Noviembre de 1975, cf. <http://www.nuncamas.org/document/document.htm> (2. august 2005)
4. Med "subversionen" mente man først og fremmest de to store guerillagrupper af peronistisk og marxistisk oprindelse, som var opstået i kølvandet af Onganías diktatur, men den "antisubversive" kamp blev i dokumentet ikke begrænset til en bekæmpelse af de væbnede grupper på venstrefløjen. Tværtimod fremgår det af dekret 2770, at det var "subversionen" (oprøret) i "alle dens former og udtryk", som skulle bekæmpes, hvilket kunne, og blev tolket som et carte blanche til også at bekæmpe og eliminere grupper på venstrefløjen, heriblandt den militante del af den peronistiske fagbevægelse. Derudover blev "nødvendige midler" heller ikke klart defineret, men man ved i dag, at de også omfattede hemmelige likvideringer, tortur og "forsvindinger" af politiske modstandere, overvejende aktivister med tilknytning til peronismens venstrefløj. Det kan man bl.a. læse i Conadep-rapporten "Nunca más" appendix (Conadep 1984), hvoraf det fremgår, at flere hundrede "forsvandt" under den peronistiske regering inden militærkuppet den 24. marts 1976
5. Mange forfatter, heriblandt fx Brennan 1998, Crasweller 1987, McGuire 1997 gør rede for de indre modsætninger, der findes indenfor peronismen, bl.a. det paradoks, at der indenfor peronismen både findes en højreorienteret fascistisk fløj og en venstreorienteret revolutionær fløj. Verbitsky 1985 og 1986 gør rede for den forfølgelse, partiets højrefløj øvede mod partiets venstrefløj efter Peróns tilbagevenden til Argentina i 1973 og efter hans død i 1974.
6. Human Rights Watch skriver om militærregimets repressionspolitik, at de mest almindelige repressive metoder var tortur, henrettelse og fængsling uden rettergang, eller at man lod modstanderne "forsvinde" (www.hrw.org)
7. Ley de "Autoamnistía". (22.924) cf. www.nuncamas.org – 4. august 2005
8. Se: <http://www.nuncamas.org/document/document.htm> /4. august 2005
9. Disse love findes på hjemmesiden www.nuncamas.org (2. august 2005)
10. Página/12 den femte august 2005
11. Human Rights Watch's årsrapport om Argentina 1989 www.hrw.org – 4. august 2005
12. På den argentinske regerings menneskeretssekretariats hjemmeside (se litt. liste) kan man se, hvilke grupper der kan opnå kompensation for overgreb under juntastyret (1976-83). De fleste af disse love blev vedtaget under Menems regeringsperiode 1989-99. Hjemmesiden er også interessant, fordi den viser, hvordan det "officielle" Argentina i dag fremstiller militærregimet 1976-83.
13. www.hrw.org – 7. januar 2006
14. Begrebet "skematiske fortællingsskabeloner" stammer fra Wertsch (2002)
15. De skriver: "*Vores historie går tilbage til den 12. oktober 1959, da avisen fødes som en helt almindelig kommerciel virksomhed, Editorial Norte SRL. for kort tid efter at blive omdannet til et aktieselskab. I april 1971 blev aktieselskabet omdannet til arbejdskooperativet COPEGRAF Ltda.*" www.elindependiente.com.ar den 20. februar 2006. De nuværende medlemmers version af historien stammer fra avisens hjemmeside: www.elindependiente.com.ar
16. I sin bog "Ensomme historie fra forrige århundrede" – *Solitarias historias del siglo que nos deja* (Luna 1998)
17. Fra Buenos Aires
18. Det gik ikke godt for *El Independiente* i det første halve år og i midten af 1960 klagede den skotske trykker og *El Independientes* første direktør Mac Lean over, at det udelukkende var indtægterne fra de andre trykkeopgaver, der gjorde, at avisen kunne betale lånet tilbage. Mac Lean var med andre ord tæt på at standse eksperimentet, men så tog Alipio Eduardo Paoletti affære og Ricardo Mercado Luna tog med: "*Tito (Alipio) og jeg besluttede at hjælpe Mac Lean med hans hovedpine. Vi købte El Independiente for en slik og underskrev en stak papirer. Mac Lean lyste op og sagde "Tito skal nok klare det, det ved jeg". Den sommer reddede Tito Paoletti avisen. Derfor sagde Mac Lean, hvad han sagde, lige før han tog imod penge*" Luna 1998, pp. 200-202
19. Ifølge de nuværende medlemmer blev kooperativet dannet på følgende måde: "*Vores historie går tilbage til den 12. oktober 1959, da avisen fødes som en helt almindelig kommerciel virksomhed, Editorial Norte SRL. for kort tid efter at blive omdannet til et aktieselskab. I april 1971 blev aktieselskabet omdannet til arbejdskooperativet COPEGRAF Ltda. og medlemmerne bestod af journalister, grafikere, administrativt personale og endda avisens gamle ejere, hvoraf flere havde arbejdet på avisen siden grundlæggelsen i 1959*" (www.elindependiente.com.ar 20. februar 2006, min oversættelse fra spansk).
20. På den anden side ophæver de nuværende medlemmer igen modsætningerne gamle ejere og kooperativmedlem. Det gør de ved at bruge det fælles "vores historie går tilbage til den 12. oktober 1959"

(en historie som både omfatter tiden før og efter 1971, hvormed modsætningen mellem gamle ejere og kooperativmedlem bliver ophævet). Ophævelsen af modsætningerne forklarer teksten også ud fra den påstand, at kooperativet i 1971 optog de gamle ejere som kooperativmedlemmer.

21. (www.elindependiente.com.ar 20. februar 2006)

22. Den 12. juli 1983 skrev Héctor Ricardo Artico (medlem af kooperativet) et brev til kooperativets præsident, hvori han udtrykte bekymring over rygter om, at Alipio Eduardo Paoletti havde til hensigt at vende tilbage til kooperativet (Kilde: brev gengivet i Luna 1998, 350). I et brev af 22. juni samme år (gengivet i Luna 1998, 351) svarede kooperativets advokat på vegne af kooperativets præsident, at Alipio Eduardo Paoletti ikke længere blev betragtet som medlem af kooperativet ud fra den begrundelse, at han ulovligt var udeblevet fra sin arbejdsplads efter udløbet af et orlov, han havde fået bevilget indtil 18. maj 1976. Dagen efter afholdt kooperativets medlemmer et møde, hvor det blev vedtaget, at alle bånd mellem Alipio Eduardo Paoletti og kooperativet skulle ophøre. Det fremgår af "acta" nr. 134 og 170 (gengivet i Luna 1998, 354-6).

23. *Cien años de colonia* (Paoletti 1997)

24. En vigtig undtagelse er dog modsætningen "antiguo dueño" vs. "asociado", som grundlæggerne flere steder forsøger at ophæve.

25. Man kan læse mere om *El Independiente* i "Spécialelet om *El Independiente* – Argentina og Latinamerikas første kooperative avis" (Lützer 2006), hvor man bl.a. kan få svar på spørgsmålene "hvorfor erindrer de to parter som de gør" og "hvilke konsekvenser får det for de grupper i det argentinske samfund, der bruger de to gruppers "tekster" i deres erindringsarbejde efter militærregimet 1976-83".

Litteraturliste

Bøger/tekster

- Acuña Carlos (1995), *Juicio, castigos y memorias. Derechos humanos y justicia en la política argentina*, Nueva Visión, Buenos Aires
- Alfieri, Guillermo (2003): *El Compañero Paoletti* (ikke publiceret)
- Brennan, James P. red. (1998): *Peronism and Argentina*, SR Books, Wilmington, U.S.A.
- CONADEP 1984: *Nunca más* – informe Conadep. Conadep. Buenos Aires
- Crassweller, Robert D. (1987): *Perón and the enigmas of Argentina*, W.W. Norton & Company, London
- Gillis, John R. red. (1994), *Commemorations: The*

politics of national identity, Princeton University Press, Princeton.

- Jeppesen, Anne Marie Ejdesgaard 1992: *Økonomiopfattelse som kulturelt fænomen. De peronistiske fagforeninger i Argentina*. Bd. 1 og 2. ARK. Sproginstitutternes arbejdsblad. Handelshøjskolen i København nr. 70, november 1993
- Lewis, Daniel K. (2001): *The History of Argentina*, Greenwood Press, New York
- Luna, Ricardo Mercado 1998: *Solitarias historias del siglo que nos deja*, Editorial Canguro, Ediciones AMP, La Rioja
- Lund, Julius 1990: *Skygger fra fortiden: striden om retsopgøret i Argentina 83-88 med militærregimet som nærværende fortid*. Rosinante
- Lützer, Lukas Bo 2006: *Speciale om El Independiente – Argentina og Latinamerikas første kooperative avis*, Vejleder: Anne Marie Ejdesgaard Jeppesen. Institut for engelsk, germansk og romansk, Københavns Universitet.
- McGuire (1997): *Peronism without Perón, Unions, Parties, and Democracy in Argentina*, Stanford University Press, Stanford, California
- Nielsen, Carsten Tage og Mordhorst, Mads (red.) 2001: *Fortidens spor – nutidens øjne*. Roskilde Universitetsforlag
- Nouzeilles, Gabriela og Montaldo, Graciela (2002): *The Argentina Reader – History, Culture, Politics*, Duke University Press, London
- Novick, Peter (1999): *The holocaust in American life*, Houghton Mifflin. Boston.
- Paoletti, Alipio 1986: *Como los nazis, como en Vietnam. Los campos de concentración en la Argentina*, Asociación Madres de Plaza de Mayo, Buenos Aires
- Paoletti, Alipio 1997: *Cien años de colonia*. Ediciones AMP. La Rioja
- Rojo, Roberto 1991: *Noticias del periodismo riojano 1901-1991*, Editorial del Norte, La Rioja
- Rojo, Roberto 2001: *Angelelli – la vida por los pobres*, Nexo Comunicación, La Rioja
- Romero, Luis Alberto (2002): *A history of Argentina in the Twentieth Century*, The Pennsylvania State University Press, University Park, Pennsylvania.
- Rouquié, Alain 1978: *Poder militar y sociedad política en la Argentina* bd. II 1943/1973, Emecé editores, Buenos Aires, 10. udg. 1994
- Skidmore, Thomas og S. Smith, Peter (2005): *Modern Latin America*, 6. udg. Oxford University Press, New York/Oxford.
- Verbitsky, Horacio (1985): *Rodolfo Walsh y la prensa clandestina*, Colección el periodista de Buenos Aires, Buenos Aires
- Verbitsky, Horacio (1986): *Ezeiza*, 7. udg. Contrapunto, Buenos Aires
- Verbitsky, Horacio 1987: *Civiles y militares – memo-*

ria secreta de la transición, Contrapunto, Buenos Aires

· Wertsch, James V. 2002: *Voices of Collective Remembering*, Cambridge University Press.

Avisartikler

· *El Independiente*: 20. oktober 1966, 25. maj 1968, 14. juli 1970, 6. juni 1973, 14. april 1974, 30. maj 1976, 5. august 1997, 5. august 2005.

Interviews

· Mario Paoletti (juni 2005)
 · Guillermo Alfieri (august 2005)
 · Lylian Santochi de Paoletti (flere samtaler 1996-2005)

Hjemmesider

· Argentinas ministerium for menneskerettigheder: www.derhuman.jus.gov.ar
 · *El Independientes* hjemmeside: www.elindependiente.com.ar
 · Hjemmeside med div. dokumenter vedr. militær-regimets repressionspolitik i årene 1976-83 mv.: www.nuncamas.org
 · Centro de Estudios Legales y Sociales: www.cels.org.ar
 · Human Rights Watch: www.hrw.org

Abstract

Lukas Bo Lützer: The story of *El Independiente* – Argentina's and Latin America's first cooperative newspaper. *Arbejderhistorie* 1/2005, pp. 15-32.

On the 24th March it will be 30 years since the Argentinean armed forces took power and undertook the most brutal policy of repression and extermination against the left in the history of the country. Many thousands were incarcerated, tortured, forced into exile or "disappeared" during the military regime from 1976-83.

This article is about the Riojan newspaper El Independiente, which was transformed into the first cooperative newspaper in Latin America in April 1971. With the military coup on 24th March 1976 a whole number of the cooperative newspaper's members were pursued, jailed and forced into exile – among them the founders of the newspaper and its previous owners. After the military dictatorship came

to an end in 1983 the remaining members of the cooperative refused to let the founders return and deprived them of all their rights as members (job, a share in the cooperative's assets, etc). Thus they continued the exclusion that the military had implemented when they were in power giving rise to a conflict between the returning members and those who had remained, a conflict which is still unresolved.

Following the military regime there were three "schematic patterns of interpretation" through which the Argentinean society remembered the events under military rule in the years 1976-83: 1. the rightwing view believed the military executioners were "heroes", because they had suppressed "the subversive terrorism", 2. the centre-right view being of the opinion that the military regime's executioners and victims had equal responsibility for the crimes of the past and the best thing the post-dictatorial society could do was to look to the future and forget the past and 3) the human rights movement and the leftwing view which thought that the politics of extermination carried out by the armed forces had the aim of combating the individuals, the military believed represented a threat to the interests of the ruling class oligarchy, which is why the repression affected the political left and the trade unions in particular.

The article throws light on two areas: 1. the historical-cultural context of the history of El Independiente from its launching in 1959 up until the years after the close of the military regime in December 1983, and 2. the current memories of this history held by the founders of the newspaper and the present members of the cooperative. Through the illumination of these fields, the article reveals, amongst other things, which schematic interpretations the two parties draw upon when they recollect the history of El Independiente.

Lukas Bo Lützer

Cand. mag i spansk og international pædagogik og udviklingsstudier, underviser i dansk som andetsprog for voksne på Sprogcenter Hellerup (1999-2006).
 Sankt Annæ Gade 32, 4. tv. 1416 Kbh. K.
 Tel. 4693 3635, e-mail: lukasbo@webspeed.dk